

7/7675

T.C.
BAŞBAKANLIK
Hazine Müsteşarlığı

SAYI : B.02.1.HM.0.BAK.07-03/Per.
KONU: Soru Önergesi

21.06.02* 40865

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİNE

İLGİ :a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Genel Sekreterliği'nin
(Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı) 04.04.2002 tarih ve
KAN.KAR.MD.A.01.0 GNS.0.10.00.02 -14460 sayılı yazısı,

b) Sermaye Piyasası Kurulu'nun 13.06.2002 tarih ve KÖB/205-7784 sayılı
yazısı.

İlgi (a)'da kayıtlı yazı ekinde yer alan Kayseri Milletvekili Sn. Sadık
Yakut'un yöneltmiş olduğu 7/7675-14478 sayılı yazılı soru önergesinin
cevaplandırılması talep edilmiştir.

Söz konusu önergeye cevaben hazırlanan metin ilişikte sunulmaktadır.

Bilgileri ve gereğini arz ederim.


Prof. Dr. Nami ÇAĞAN
Devlet Bakanı V.

EKLER:

EK: 1 Yazı (1 adet, 7 sayfa)

DAĞITIM:

Bilgi:

Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü

7/7675

**KAYSERİ MİLLETVEKİLİ SADIK YAKUT TARAFINDAN
7/6765-14478 SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİ İLE
DEVLET BAKANİ SAYIN KEMAL DERVİŞ'E YÖNELTİLEN SORULAR
VE HAZIRLANAN CEVAP METNİ**

A. 1-22. Sorulara ilişkin olarak Sermaye Piyasası Kurulu'nun 13.06.2002 tarih ve KÖB/205-7784 sayılı yazısı ekinde verilen cevaplar:

SORU 1- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 99 sayılı KHK hükümlerine göre kurulmuştur. Statüsü özel hukuk kurallarına tabi şirket midir?

91 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) nin 3 üncü maddesi hükmü ile, Menkul Kıymetler Borsalarının, tüzel kişiliği haiz kamu kurumu olarak kurulması öngörülmüştür.

SORU 2- Maliye Hazinesi tarafından kuruluş sermayesi aktarılmış mıdır?

Maliye veya Hazine tarafından İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) na kuruluşta sermaye aktarılmamış olup, Borsanın bütün varlığının kendi üyeleri olan aracı kurum ve bankalar ile borsa şirketlerinin mevzuatla belirlenmiş ödemelerinden oluşacağı düzenlenmiştir.

SORU 3- İMKB Başkanının atanma şekli hangi prosedüre tabidir?

Menkul Kıymetler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik (Genel Yönetmelik) in 28 inci maddesinde, İMKB Yönetim Kurulu Başkanının, Sermaye Piyasası Kurulunun (SPK) nun teklifi üzerine müşterek kararname ile "Borsa Başkanı" unvanıyla 5 yıl için atanması hükme bağlanmıştır.

SORU 4- Müşterek kararname ile atanması halinde kamu görevlisi statüsünde midir?

Borsa Başkanının görev ve sorumluluğu, Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn), 91 Sayılı KHK ve ilgili mevzuatla özel olarak belirlenmiş olup, sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranması, Borsa malına karşı suç işlemesi, görevini kötüye kullanması veya ihmal etmesi hallerinde Devlet memuru gibi cezalandırılması öngörülmüştür.

SORU 5- Devlet memurlarının tabi olduğu mevzuat ve sorumluluğa mı haizdir?

SPKn nun 40 inci maddesinin üçüncü fıkrasında Borsa malının Devlet malı hükmünde olduğu öngörülmüştür. Aynı fıkra, Borsaların yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile personeli hakkında SPKn nun 25 inci maddesi hükmünün uygulanması hükme bağlanmıştır.

SPKn nun 25 inci maddesi hükmünün kıyasen uygulanması ile, sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranan, Borsa malına karşı suç işleyen, görevini kötüye

kullanan veya ihmal eden Borsa Başkanı, Devlet memuru gibi cezalandırılacaktır.

Genel Yönetmeliğin 32 ve 33 üncü maddelerinde özel olarak düzenlenen sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranılması, Borsa malına karşı suç işlenmesi, görevin kötüye kullanılması veya ihmal edilmesi hallerinde de, Borsa Başkanının Devlet memuru gibi cezalandırılması öngörülmüştür.

SORU 6- Yargılanma usullerinde hangi esaslara tabidir?

Yukarıda (5) nolu soruya ilişkin cevapta da belirtildiği üzere bazı suçlar açısından Devlet memuru gibi cezalandırılması hükme bağlanmış olan İMKB Başkanının, SPKn nun 40 ıncı maddesinin üçüncü fıkrası ile aynı kanunun 25 inci maddesine yapılan gönderme uyarınca söz konusu maddede belirtilen hususlarla ilgili kovuşturma bakımından genel hükümlere tabi olacağı öngörülmektedir.

SORU 7- İMKB Başkanına ödenen ücret, kamu görevinin karşılığı mıdır?

İMKB Başkanına ödenen ücret, "Yönetim Kurulu Başkanı" ve "Borsa Başkanı" sıfatıyla İMKB'ni temsil ve idare görevinin karşılığı olup, söz konusu ücret İMKB Genel Kurulunca belirlenmektedir.

SORU 8- Maliye Hazinesince İMKB'ye sermaye koyma ve giderlerini genel bütçeden karşılama gibi bir katkısı olmadığına göre; İMKB'nin gelirleri nedir?

İMKB'nin gelirleri, 91 sayılı KHK nin 16 ncı maddesinde belirtilmiştir. Bu gelirler, Borsa üyelerinden tahsil olunacak giriş aidatı, yıllık aidat, kotasyon ücretleri, Borsa işlemlerinin tescil ücretleri, disiplin cezası nedeniyle tahsil olunan paralar, kurtaj ücretlerinden Borsa yönetimine ödenecek paylar, Borsa yönetim kurulunca belirlenecek sair aidat, ücret ve tarife payları ile sair gelir ve bağışlardan oluşmaktadır. Borsanın gelirleri nemalandırılmakta ve elde edilen nema da Borsanın gelirleri arasında yer almaktadır.

SORU 9- Alım-Satım işlemlerinin tescilinden dolayı elde edilen gelirler Kamu adına rüsum, amme geliri midir?

Tescil gelirleri yukarıda belirtildiği üzere Borsa geliridir. Ayrıca İMKB'de yapılan iş ve işlemler nedeniyle alınan kotasyon ve tescil ücretleri ile kurtaj ücretlerinden borsa yönetimine ödenecek borsa paylarının dörtte biri kadar her biri için ayrıca hesaplanacak tutarın "Özel İşlem Vergisi" ve Eğitime Katkı Payı" olarak alınacağı ve bu tutarların Hazineye aktarılacağı 4481 ve 4306 sayılı Kanunlarla düzenlenmiştir.

SORU 10- Bu gelirlerden öncelikle idari giderler karşılandıktan sonra kalan gelirler nereye aktarılmalıdır?

SPKn nun 40 ıncı maddesinin altıncı fıkrasında, Borsaların bütçelerinin, yönetim kurullarının teklifi üzerine genel kurullarınca kesinleştirileceği düzenlenmiştir.

Ancak mevzuatta, İMKB gelirleri üzerinden bazı kesintiler yapılması öngörülmüştür. Buna göre,

- SPKn nun 40 ıncı maddesinin altıncı fıkrası uyarınca Borsaların kotasyon ücreti, tescil ücreti ve borsa payından oluşan gelirlerinin %5 inin Kurul bütçesine gelir olarak kaydedileceği,

- 4481 sayılı Kanunun 15 inci maddesi uyarınca, İMKB de yapılan iş ve işlemler nedeniyle alınan kotasyon ve tescil ücretleri ile kurtaj ücretlerinden ödenecek borsa paylarının birikmiş ve 31.12.2002 tarihine kadar her ay sonu itibariyle birikecek tutarları üzerinden Maliye Bakanının teklifi ve Başbakanın onayı ile belirlenecek oranlara göre hesaplanacak kısmın, Bütçeye kaydedilmek üzere Maliye Bakanlığı hesabına yatırılacağı

hükme bağlanmıştır.

SORU 11- Karamame gereğince, artan gelirlerin Maliye Hazinesi Bütçesine Fon ihtiyaç fazlası olarak devir edilmesi zorunlu mudur?

İMKB gelirlerinin kullanılma şekli, (10) no.lu soruya verilen cevapta açıklanmış olup, mevzuatta artan gelirlerin Hazineye aktarılmasına yönelik bir hüküm bulunmamaktadır.

SORU 12- İMKB, ihtiyaç fazlası gelirlerin bir kısmı veya tamamını özel hukuk tüzel kişiliği olan bir anonim şirkete sermaye olarak koyabilir mi?

İMKB, tüzel kişiliği haiz bir kurum olarak hak ve fiil ehliyetine sahiptir. Bu bağlamda, sermaye piyasasında önemli fonksiyonlar gören anonim şirket statüsünü haiz kuruluşlara da ortak olmaktadır. İMKB, sermaye piyasasında merkezi takas ve saklama görevini yürüten İMKB Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank) ne ve SPKn nun 10/A maddesi uyarınca sermaye piyasasında kaydi sistemi yürütmekle, Yatırımcıları Koruma Fonunu yönetmekle yetkili ve görevli olan Merkezi Kayıt Kuruluşuna kurucu ortak olmuş olup, bu konuda kanuni bir engel bulunmamaktadır.

SORU 13- Sermaye aktarımı ile ilgili izin alınmış mıdır? Kim izin vermiştir? İzni veren makam varsa hangi yasal dayanakla izin vermiştir?

Takasbankın banka statüsü, Bakanlar Kurulu kararına dayanmaktadır. Merkezi Kayıt Kuruluşuna ortak olabilecekler ise, 21.06.2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Merkezi Kayıt Kuruluşunun Kuruluş, Faaliyet, Çalışma ve Denetim Esasları Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı maddesinde belirlenmiş olup, İMKB de ortak olabilecek kurumlar arasında sayılmıştır.

SORU 14- İMKB'nın sermaye payını temsilen Takasbank Yönetim Kurulunda görev alan İMKB Başkanının bu görevi nedeni ile elde ettiği gelir bir kamu geliri değil midir?

İMKB, Takasbankta büyük ortak sıfatıyla pay sahibi durumundadır. İMKB temsilcilerinin Takasbank yönetim kurulu üyesi Türkiye Ticaret Kanunu (TTK) nun tüzel kişi ortakların yönetim kurulunda temsilini düzenleyen 312 nci maddesine dayanmaktadır. Bu çerçevede, yönetim kurulu üyelerine ana sözleşme hükümlerine göre, genel kurul kararıyla kar payı dağıtılmaktadır. Bu dağıtım, Türkiye Ticaret Kanunu ve ana sözleşme hükümlerine göre yapılmaktadır.

SORU 15- Kamu geliri ise 1993 yılında çıkartılan 233 ve 199 sayılı KHK hükümlerine ve düzenlenmesine tabi değil midir?

Takasbank, 29.1.1990 tarih ve 20417 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 399 sayılı "Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" kapsamına girmemektedir. 233 ve 399 sayılı KHK hükümleri, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bağlı ortaklıkları personelinin özlük haklarının düzenlenmesine ilişkin olup, Takasbank özel hukuk tüzel kişisi olarak bu kapsama girmemektedir.

SORU 16- Bu düzenlemeye tabi ise, her yıl YPK tarafından belirlenen kamu görevlilerine ödenen ücret tutarını aşan bir miktarda ödeme yapılmış mıdır?

Yukarıda (15) nolu soruya ilişkin cevapta açıklandığı üzere, Takasbank, 233 ve 399 sayılı KHK hükümlerinin kapsamına girmemektedir.

Ancak İMKB, personelin mali ve sosyal hakları bakımından 631 sayılı "Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Mali ve Sosyal Haklarında Düzenlemeler ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname" nin 14 üncü maddesi uyarınca, özel kanunlarla kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurulan kamu kurum ve kuruluşlarında maaş, tazminat, ikramiye ve belirtilen diğer mali ödemeler ile sosyal hak kapsamında yapılan bütün ayni ve nakdi ödemelere ilişkin olarak 11.12.2001 tarih ve 24610 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2001/3330 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenen üst sınıra tabidir. Ayrıca İMKB Yönetim Kurulu kararıyla, İMKB'nin iştiraklerinin yönetim ve denetim kurullarında görevlendirilecek İMKB personeline yapılacak ödemelere, son aylık ücretlere baz gösterge rakamı esas alınmak suretiyle belirlenen oranlar dahilinde bir üst sınır getirilmiştir.

SORU 17- Anılan Kararname hükümleri gereğince, ödenmesi gereken azami ücreti aşan kısmın kamu görevlisinin bağlı olduğu kurum adına irat kayıt edilmesi gerekli midir?

Yukarıda (15) nolu soruya ilişkin cevapta da açıklandığı üzere, Takasbank, 233 ve 399 sayılı KHK hükümlerinin kapsamına girmemektedir.

SORU 18- İMKB Başkanı adına kamu görevi nedeni ile tahakkuk eden ve YPK'nın belirlediği ücreti aşan kısmın İMKB'ye irat kayıt edilmesi gereken kısım var ise bu meblağ irat edilmiş midir? Edildi ise ne kadardır?

Yukarıda (15) nolu soruya ilişkin cevapta açıklandığı üzere, Takasbank, 233 ve 399 sayılı KHK hükümlerinin kapsamına girmemektedir.

SORU 19- Takasbank'ın yapısı, kuruluşu ve fonksiyonu itibarı ile alanında "tekel" konumunda olması nedeni ile statüsü gereğince Yönetim Kurulunda bir üye ile temsil edilen SPK üyesine aynı görev için ödenen ücret ne kadardır? Kamu görevlisi olarak kanunen alabileceği ücretin üzerindeki ücretler SPK'ya irat kayıt edilmiş midir? Edildi ise miktarı ne kadardır?

Kurul, Takasbank ortağı olmamakla birlikte TTK nun 275 inci maddesi çerçevesinde, işletme konusu kamu hizmeti ile ilgili olan şirketin yönetim kuruluna temsilci tayin etme hakkına sahip bulunmaktadır. TTK nun 275 inci maddesinde, kamu temsilcisinin atama, azil ve sorumluluğu konusunda özel hükümler öngörülmüş olup, sorumluluk kamu tüzel kişisine yüklenmiş ve yönetim kurulu üyesi sıfatı da kamu tüzel kişisine verilmiştir. Kurul, TTK md.275 uyarınca, yıllar itibariyle bir temsilcisini Takasbankta görevlendirmiştir.

Kurul temsilcilerine, Kurul ilke kararı ile YPK kararlarıyla belirlenen sınırlar emsal alınarak ödeme yapılması uygun görülmüş olup, bu sınırı aşan tutarlar Kurul hesabına aktarılmaktadır.

SORU 20- Aynı konum ve statüde olan 2 kişiye ücret ödenmesinden dolayı farklı farklı uygulama yapıldığı doğru mudur? Doğru ise yasal dayanak ve gerekçeleri nedir?

Takasbank yönetim kurulunda, Bankanın ortaklarının gösterdiği adaylar arasından genel kurulca seçilen üyelerle, TTK nun 275 inci maddesi uyarınca görevlendirilmiş Sermaye Piyasası Kurulu temsilcisi görev yapmaktadır. Genel kurulca seçilen üyelerin Takasbank yönetim kurulu üyeliği TTK nun tüzel kişi ortakların yönetim kurulunda temsilini düzenleyen 312 nci maddesine dayanmaktadır. Bu çerçevede, yönetim kurulu üyelerine Kanun ve ana sözleşme hükümlerine göre, Takasbank genel kurul kararıyla kar payı dağıtılmasına karar verilmektedir.

TTK nun 275 inci maddesi hükmüne göre görev yapan Kurul temsilcisi ise, anılan Kanun hükmü gereği genel kurul değil Sermaye Piyasası Kurulu tarafından atanmakta ve gerektiğinde azlolunabilmektedir. Yine temsilcinin fiilleri ve yaptıkları işlemlerden dolayı, temsilciyi gönderen kamu tüzel kişisi sorumlu olmaktadır. Bu farklılıklara bağlı olarak, yönetim kurulu üyesi sıfatını TTK nun 312 nci maddesine göre tüzel kişi ortakları temsil eden gerçek kişiler bizzat kazanırken, TTK nun 275 inci maddesi gereği atamalarda ise temsilciyi gönderen kamu tüzel kişisi kazanmaktadır. Dolayısıyla, yönetim kurulu üyelerine dağıtılan kar payı, huzur hakkı gibi mali menfaatler, tüzel kişi ortakla temsilcisi arasında bir anlaşma bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyesi sıfatıyla temsilciye ait olurken, TTK md.275 hükmü uyarınca görevlendirmelerde, yönetim kurulu üyesi sıfatını haiz kamu tüzel kişisine ait olması, TTK düzenlemesinin gereğidir.

SORU 21- İMKB Başkanına haksız ve yasaya aykırı ücret ve temettü dağıtılması önergesi kimin tarafından verilmiş ve en büyük ortak olan kim tarafından onaylanmış, eğer en büyük ortak İMKB ise TTK ve ilgili sair yasal dizin esasları çerçevesinde İMKB Başkanının kendisi için yüz milyarı aşan bir usulsüz ödemenin yapılmasını gündeme alması ve kendisi ve ilgili en büyük ortak olarak kabul etmesi yasal ve ahlaki midir? Bu ödemenin kabul edilmesi halinde YPK'nın belirlediği miktarı aşan kısmının İMKB'ye irat kayıt edilmesi gerekmez miydi? Sorumlular hakkında yasal, idari ve cezai işlem başlatılmış mıdır? Usulsüz ödeme varsa geri alımı ile ilgili yasal işleme başlanmış mıdır? Başlanmamış ise neden? Usulsüz ödemeye devam edilmekte midir?

İMKB, Takasbank sermayesinde, %22 oranında ortak bulunmaktadır. Kardan yapılan dağıtımlar, Takasbank genel Kurulu tarafından TTK ve ana sözleşme hükümleri

uyarınca kararlaştırılmaktadır. Bu genel Kurullarda İMKB, payı oranında oy kullanmaktadır.

Yukarıda (15) nolu soruya ilişkin cevapta açıklandığı üzere, Takasbank, 233 ve 399 sayılı KHK hükümlerinin kapsamına girmemektedir.

SORU 22- İMKB'nin ihtiyaç fazlası gelirlerinin "İMKB Garanti Fonuna" aktarılmasına ilişkin bir prensip kararı var mıdır? Böyle bir çalışma yapılmış mıdır? Doğrudan yatırımcılardan elde edilen kaynakların bir garanti fonu olarak tekrar sisteme enjekte edilmesinin para piyasasında bir güven ortamı yaratmasına katkıda bulunmasının daha rasyonel olduğu bir sistemde, kamu görevlilerine yasal düzenlemelere aykırı bir şekilde temettü ve ücret olarak dağıtılması olağan mıdır?

İMKB gelirlerinin ne şekilde tasarruf edileceği Sermaye Piyasası Kanununun 40 ıncı maddesi uyarınca genel kurul tarafından belirlenmekte, borsa bütçesi genel kurul kararıyla kesinleşmektedir. Bu bağlamda Borsa faaliyetlerinin geliştirilmesi için gerekli harcama kararları da alınmaktadır. İMKB, gelirlerinin bir bölümünü, sermaye piyasasının geliştirilmesine yönelik alanlara aktarmaktadır.

Konuya, soru önergesinde değinilen fonlar açısından bakıldığında, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yönetmeliğinin 34 üncü maddesi uyarınca, Borsanın kendi kaynaklarından takas işlemlerinden doğan gecikmeleri önlemek amacıyla oluşturulmuş bir garanti fonu vardır

Öte yandan SPKn nun 46/A maddesi hükmüyle kurulan ve aracı kuruluşların yaptıkları sermaye piyasası faaliyetleri ve işlemleri nedeniyle müşterilerine karşı hisse senedi işlemlerinden doğan nakit ödeme ve hisse senedi teslim yükümlülüklerini yerine getirmek ve tasfiye giderlerini karşılamak amacıyla kurulan Yatırımcıları Koruma Fonunun kaynakları arasında, Borsaların verdiği idari para cezaları da sayıldığı gibi, Fonun ödentileri karşılamakta yetersiz kalması halinde bakiye kısım için İMKB tarafından avans verilecektir.

SPKn na 4487 sayılı Kanun ile eklenen geçici madde 2 hükmüyle kurulan ve anılan kanunun yürürlüğe girmesinden önce Kurulca tüm yetki belgeleri iptal edilen aracı kurumların sermaye piyasası faaliyetlerinden doğan alacak sahiplerinin alacaklarını belli limitler içinde karşılamak amacıyla oluşturulan Özel Fona da, İMKB nin 10 trilyon TL tahsis etmesi, bu tutarın yetersiz kalması halinde Bakanlar Kurulu kararıyla 5 trilyon TL ye kadar ek kaynak sağlaması öngörülmüştür.

Görüldüğü gibi, mevzuatla İMKB kaynakları tahsis edilerek, sermaye piyasasında değişik amaçlara yönelik fonlar oluşturulmuştur.

B. 23-27. Sorulara ilişkin olarak Hazine Müsteşarlığı'nca hazırlan cevaplar:

SORU 23- İMKB Başkanı Osman BİRSEN, Hazine Müsteşarı iken, Lojman Satışlarına ilişkin olarak çıkartılan Başbakanlık genelgesi çerçevesinde; Hazine Müsteşarlığına ait kaç adet lojman satışını gerçekleştirmiştir.

SORU 24- Çankaya'da mukim, kendi kullanımında olan 2 adet lojmanı kendisi ve kayınvalidesi adına satın aldığı doğru mudur?

SORU 25- Doğru ise, kaçta satılmıştır, ekspertiz incelemesi nasıl yapılmış, ödeme şekli nedir? Başkanı olduğu lojmanı satın alması etik olarak doğru bir davranış mıdır?

SORU 26- 2 dairenin dışında lojman satışı yapılmış mıdır?

SORU 27- Satış işlemlerini kim onaylamıştır?

Yapılan tetkiklerde, Hazine Müsteşarlığına ait bugüne kadar hiçbir lojman satışının gerçekleştirilmediği tesbit edilmiştir.